

С. Д. Щеглюк

Оцінювання реалізації метрополійної соціально-демографічної функції в обласних центрах Західного регіону України

Розкрито економічний зміст метрополійної соціально-демографічної функції, обґрунтовано вибір показників для оцінювання її реалізації, проаналізовано на основі методу багатовимірної оцінки та інтегральних індексів рівень розвитку даної функції в містах обласних центрів Західного регіону України. Запропоновано заходи з покращення окремих складових соціально-демографічної функції на основі впровадження соціально-демографічних стандартів.

Ключові слова: метрополія, метрополійна функція, інтегральні індекси, соціальні стандарти.

Постановка проблеми. Однією з основних характерних особливостей найбільших міст є здатність до одночасної концентрації та генерації масштабних фінансово-економічних, соціо-культурних, матеріальних, людських та інформаційних потоків. Розростаючись, міста не лише здійснюють експансію на прилеглу територію, а й збільшують свій вплив на сусідні поселення, зміцнюючи господарсько-поселенські зв'язки. Підвищення ролі великих міст в регіональній економіці зумовлено активізацією процесів глобалізації, регіоналізації й глокалізації. Це спостерігається на прикладі великих міст, міських агломерацій та, передусім, метрополій як вищої форми просторової організації населення [12, с. 419].

Актуальність дослідження сучасного стану метрополійних функцій обласних центрів Західного регіону України зумовлене активізацією в державі протягом 2013-2014 рр. євроінтеграційних процесів та демократичних трансформацій, у які залучені міські й сільські мешканці суміжних населених пунктів. Першими проявили активність у революційних подіях саме столичні мешканці, вийшовши на Майдан проти свавілля влади, їх ініціативу підтримали мешканці міст обласних центрів, сформувавши осередки революції на центральних вулицях своїх міст: Львів, Луцьк, Рівне, Ужгород та ін. Така ланцюгова реакція населення є прямим свідченням здатності трансляції ідей і дій від центральних міст до інших населених пунктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Містобудівні проблеми розвитку міст обласних центрів висвітлені у працях В. Дубини, Т. Мазур,

© С. Д. Щеглюк, 2014.

П. Крупи, Ю. Палехи, географічні та екологічні особливості функціонування – в працях О. Денисенко, соціально-економічні – В. Орловської, У. Садової, З. Сіройча, Ю. Стадницького, Г. Стеблій, Л. Шевчук та ін. Серед вітчизняних вчених вітчизняних, які розглядали міста-обласні центри як середовище життєдіяльності населення всього регіону, слід назвати праці О. Бойко-Бойчука, М. Долішнього, В. Ковтуна, В. Нудельмана, В. Онікієнка, Є. Пітюренка, А. Степаненка та ін.

Просторовий аспект впливу життєдіяльності метрополійного міста на прилеглі території виділяли у свої працях такі науковці: Ш. Ібатуллін, І. Бистряков, О. Дружинін, Р. Ледрі, Ч. Еданс, Р. Флоріда, Е. Глезер, Е. Соїя та ін. Зміцнення ролі й значення обласних центрів в регіоні пов'язані із локалізацією та концентрацією в них як головних осередків органів влади, важелів управління, економічного потенціалу, бізнес-середовища, духовно-культурного осередку так і потужного ресурсу – людського капіталу.

Саме тому, вивчення та оцінювання реалізації метрополійної соціально-демографічної функції є важливим завданням науковців з позиції визначення стану та можливостей для розвитку людського капіталу в містах-метрополіях, а відтак розробки рекомендацій щодо перспективних напрямів його удосконалення.

Метою статті є визначення сутності метрополійної соціально-демографічної функції, розробка методики її оцінювання з подальшою апробацією методичного підходу на прикладі обласних центрів Західного регіону України.

Виклад основного матеріалу. Необхідність виокремлення функції зумовлена також тим, що процес метрополізації передбачає не лише посилення кількісного аспекту: локалізація населення, його висока щільність, концентрація трудових мігрантів у пошуках місць прикладання праці, а й визначає вищий рівень якості життя та рівень задоволення соціальними послугами. Окрім того, зростання масштабів міст-обласних центрів й метрополій супроводжується часто стисненням освоєного простору, в першу чергу сільського, розширенням периферії та маргінальних зон [7, с. 224], що є причиною погіршення умов проживання для міського та сільського населення. Тому важливим є те, щоб міста-обласні центри не посилювали свої позиції, не нарощували соціально-економічну вагу за рахунок знелюднення й опустелення периферії, а активізували внутрішні ресурси розвитку. Просторовий розвиток метрополій спрямований на забезпечення соціальної стійкості (стабільності ринку праці, демографічної збалансованості, доступності життєво важливих послуг, соціальної інтеграції, подолання надмірної диференціації в суспільстві [9].

Процес формування метрополій є складним і тривалим в часі явищем, яке О. В. Бойко-Бойчук, описує як процес утворення метрополійних територій чи метрополій-регіонів з надзвичайно високою концентрацією населення та економічною активністю, що формують чітко визначені функціональні соціоекономічні ареали та містять у собі кілька різних адміністративно-територіальних одиниць. У даному контексті під «соціоекономічним ареалом» мається на увазі граничний географічний простір, всередині якого існують стійкі, чітко визначені економічні та соціальні зв'язки: ринки праці, мережі компаній, важливі частини ланцюгів постачання, комунікації між компаніями та місцевими владними структурами [3].

У великих містах, до яких належать обласні центри Західного регіону України, сьогодні відбувається активна трансформація просторової структури: субурбанізація, джентрифікація й соціально-територіальна сегрегація тощо. Скорочення промислових зон в районах близьких до центральних частин міста, неперепрофільованість значних промислових площ формують білі плями в міському просторі, в той час як інші промзони успішно переформовують в об'єкти культурного та ділового призначення. Спостерігається тенденція виносу промисловості за межі міста, тим самим, перетворюючи великі міста в «міста-спальні», центри розподілу, фокуси споживання [7, с. 226]. Тобто, всі обласні центри вищевказаного регіону характеризуються значною реструктуризацією міської економіки з переважанням сфери послуг, підприємств четвертинного та п'ятеринного секторів.

Характерною ознакою метрополізаційного процесу є також побудова елітного житла в центральних кварталах міст та великих торгово-розважальних центрів як в межах міста, так і на його околицях, що призводить до появи нових локальних ядер концентрації як міського, так й регіонального значення.

Характеризують метрополію передусім особливі просторові зв'язки, які виражаються у стабільних потоках населення, капіталу, енергії, інформації, капіталу, перевезень вантажів між головним ядром та прилеглими територіями метрополії. Окрім них, головними ідентифікаторами метрополії окремі вчені вважають *вертикальні відносини*: «центр – регіони, регіон – міста, головна корпорація – дочірня фірма (філіал), власник – наймані працівники, і т. п.), такі риси метрополії властиві майже кожному місту [7, с. 228].

Якщо розглядати процес метрополізації в Західному регіоні України, то можна виділити його регіональні домінанти, які кореспондують (корелюють) із урбанізацією, регіоналізацією та глобалізацією в загальноукраїнському масштабі, однак мають свої особливості.

Для Західного регіону України характерні такі детермінанти метрополізації:

- висока щільність населення (як сільського так і міського, у порівнянні із середньо українським показником). Так, щільність населення Західного регіону України становить 87,7 осіб на км² (у той час як в Україні – 76,8 осіб на км²);
- висока щільність населених пунктів (міських та сільських). У Західному регіоні густина міських поселень становить 2,34 поселень на 1 тис. км², сільських – 5,85 на 100 км² (в Україні – 2,2 та 4,7 відповідно). Лідером серед областей Західного регіону за щільністю міських і сільських поселень є Львівська обл. – 3,6 міських поселень на 1 тис. км² та 8,5 сільських;
- специфічна господарська, розселенська, етнокультурна, релігійна, історико-архітектурна, рекреаційно-туристична різноманітність (мозаїчність) та функціональна спеціалізація обласних центрів (регіональних метрополій);
- надмірна концентрація (понад 50% від загальнорегіонального) в містах обласних центрів (ядрах метрополій) у порівнянні з іншими поселеннями та середньорегіональними значеннями окремих показників соціально-економічного розвитку, в науковій літературі називають «ефектом територіально-соціальної сегрегації» або «асиметричною поліцентричністю» [7, с. 231-232];
- різноманітність (диверсифікація) виконуваних функцій ядром метрополії, які ускладнюються у відповідності до попиту населення на ті, чи інші види послуг та управлінські рішення.

Характерними особливостями еволюції метрополій є збільшення кількості функцій, які виконує велике місто та зміна ролі таких функцій, які виходять далеко за адміністративні межі міста та його приміську зону. Оскільки кожне місто за означенням виконує певні несільськогосподарські функції (торгівельні, оборонні, освітні та ін.) важливим є визначити метрополійні функції міст, які дають право ідентифікувати місто як метрополію певного ієрархічного рівня [13, с. 156].

Ще однією особливістю метрополій є те, що між містами-обласними центрами існує конкуренція за ренту, за залучення інвестицій, населення, туристів та інших ресурсів. Такі змагання призводять до загострення протиріч між споживчим потенціалом метрополій (відповідних їм міських мереж) та завищеними соціальними очікуваннями з боку нових мешканців, які за перевагами проживання в метрополії не хочуть помічати істотних недоліків та ризиків (погіршення екології, зниження рівня здоров'я, безпеки, посилення соціально-побутових конфліктів між постійним та приїжджим населенням), а з іншого боку – між стагнуючою периферією.

Отже, доміантними чинниками метрополізації є:

- відповідна історично сформована архітектоніка системи розселення та адміністративно-територіальна система;
- транспортно-комунікаційна зв'язність території;
- регіоналізація й глобалізація економіки;
- рентний, корпоративний та бюджетно-фінансовий механізми територіально-господарського розвитку й міжрегіональної співпраці – культурне районування (включаючи ментальний його аспект) [7, с. 233].

Велике значення у виконанні містами обласними центрами своєї ролі в організації простору, належить реалізації саме метрополійних функцій.. Важливість їх дослідження полягає у тому, що саме метрополії стають центрами перерозподілу та акумулювання прибутку, місцем проживання найбільш заможної частини населення регіону, полюсом влади, багатства і, відповідно – надспоживання [6].

Для трансформації великого міста в повноцінну метрополію істотним є поєднання взаємозв'язаних чинників: розмір і потенціал контрольованої території, демографо-економічний масштаб самої метрополії, її структурні особливості, характер взаємодії з іншими метрополіями, у тому числі і в рамках процесу глобалізації. Співвідношення даних факторів, їх масштабність та пропорційність, дозволяє окреслити основні передумови для метрополійності того чи іншого міста.

Традиційно виділяють такі основні групи метрополійних функцій: організаційно-управлінська, духовно-культурна, транспортно-комунікативна, інформаційно-репрезентативна, інноваційно-креативна [4].

Колективом вчених ІРД НАН України удосконалено класифікацію метрополійних функцій за середовищем їх виникнення запропоновано виділяти такі: організаційно-управлінська, економічна, інноваційно-креативна, культурна, туристично-репрезентативна, науково-освітня, транспортно-логістична, соціально-демографічна.

За відношенням до міського середовища розрізняють функції: зовнішні та внутрішні (центральні), спеціалізовані. Тобто, характер дії метрополійної функції, на відміну від функції великого міста полягає у її значному зовнішньому впливі та більшому (стратегічному) значенні щодо розвитку навколишньої території. Такий вплив можна оцінювати як якісно, так і кількісно.

Критеріями формування функцій міста є система цінностей та ресурсів. Пріоритетність функцій визначається різними чинниками: історичними, політичними, географічними, економічними, соціальними [13, с. 157].

Водночас постає потреба у чіткій ідентифікації нових функцій міст. Окремі вчені стверджують, що більш швидкими темпами ростуть ті глобальні міста, які концентрують нові функції. Інноваційні імпульси зароджуються в найбільш розвинених містах, які лідирують у розробці й освоєнні новітніх технологій, мають фінансові ресурси й кваліфіковані кадри. Для постіндустріального етапу розвитку міста характерні домінуючі функції: сфера послуг (послуги четвертинного сектора економіки: фінансове і юридичне обслуговування, інформаційні послуги, інформаційно-інноваційне виробництво, наукова діяльність). Така тенденція до зростання сервісної економіки призводить до зміни функціональної орієнтації міст, що зумовлює відповідні зміни на ринку праці тощо.

Тобто, кількісний підхід до визначення метрополійних функцій потребує достовірної статистичної бази для їх оцінки, або ж для оцінки якісних характеристик – проведення соціологічного опитування [13, с. 158].

Необхідність виділення соціально-демографічної функції зумовлена новою роллю метрополій у формуванні певного «столичного стилю життя» вищих стандартів якості життя, збільшенням доступу до соціально-побутових послуг, забезпечення кращим медичним обслуговуванням тощо.

Місто, яке претендує на статус метрополії повинно не лише активно організовувати свою територію впливу, а й активно співпрацювати з усією урбаністичною мережею, тобто характеризуватися високою включеністю в сучасні мережеві взаємодії та бути сприйнятливими до інновацій. Тому для трансформації великого міста у метрополію важливо враховувати набір головних її чинників: розмір і потенціал території впливу, економіко-демографічний масштаб метрополії, її структурні особливості та характер взаємодії з іншими метрополіями [5].

Суть соціально-демографічної метрополійної функції полягає у концентрації людського капіталу для реалізації трудового потенціалу та формування високих стандартів якості життя населення метрополії, що особливо актуально в умовах зниження природного приросту та постаріння населення.

Соціально-демографічна метрополійна функція характеризується насамперед концентрацією людського капіталу (людських ресурсів, працересурсного капіталу, трудових ресурсів), який зосереджується навколо місць прикладання праці та є основним користувачем соціальних послуг, які здатне забезпечити метрополійне середовище через вищу, у порівнянні з іншими поселеннями, якість життя населення. Це виражається у ширшому доступі до ринку праці, кращих житлових умов, доступу

до медичних та соціальних послуг населення різної вікової категорії (від дітей – до пенсіонерів) тощо. Визначальною ознакою розвиненості соціально-демографічної функції є позитивне міграційне сальдо населення.

Реалізація соціально-демографічної метрополійної функції має на меті вирівнювати рівень та якість життя населення різних територіальних громад, водночас нівелювати соціально-територіальну сегрегацію між ядром та периферією, розширювати можливості для зайнятості населення через просторову експансію ринку праці [14., с. 158].

Міста-метрополії характеризуються, окрім особливої якості міського середовища, значно більшою чисельністю населення (зазвичай понад 500 тис. осіб), в порівнянні з оточуючими їх містами, високим потенціалом споживчого ринку, бюджетно-фінансовими можливостями, що, у свою чергу, трансформується у вищий рівень розвитку соціально-економічної та транспортно-комунікаційної інфраструктур тощо.

Пріоритетними для розвитку сучасних міст-метрополій є не лише концентрація людського потенціалу та забезпечення високої якості життя, а його транслювання на прилегли території. Саме в ядрах метрополій зосереджене найбільш освічене, мобільне, мотивоване населення регіону.

Оцінка метрополійних функцій полягає у їх ідентифікації на основі порівняння кількісних параметрів, делімітації просторового поширення через визначення функціонального радіусу дії регіональної метрополійної функції; оцінки ролі та інтенсивності впливу її на прилеглу територію, визначення етапу розвитку функції (традиційна, нова) тощо. Рівень соціально-демографічного розвитку метрополії оцінюється за середньою величиною територіальних індексів: введення в дію житла (на одну особу), середньої заробітної плати та рівня безробіття тощо [13, с. 159].

Як зазначають науковці, міське середовище великих міст приваблює людей як розумової так і фізичної праці. Зокрема це пов'язано із включенням населення в неформальний сектор економіки, який поширений в таких видах діяльності: роздрібна торгівля, послуг з ремонту (49% від загальної кількості зайнятих в неформальному секторі); переробна промисловість (10%), транспорт і зв'язок – 9%, фінансові, комунальні, соціальні та персональні послуги – 13%; готелі та ресторани – 3%, операції з нерухомістю тощо. Протягом останніх років зростає самозайнятність в містах, а відтак виникають проблеми соціального захисту тих, хто працює в приватних домогосподарствах нянями, домогосподарками, масажистами, репетиторами тощо [1, с. 86-89].

Для оцінки реалізації метрополійної соціально-демографічної функції нами обрано такі показники-індикатори, які подані у вітчизняній

регіональній статистиці та найповніше відображають умови проживання населення, характеризують стан демографічної сфери: чисельність населення, щільність, природний та механічний приріст, а також характеризують соціальну сферу – охорону здоров'я, соціальне забезпечення, ринок праці та оплату праці, а також побутові умови. Показники, які характеризують стан освіти, науки та спорту в містах-обласних центрах входять до оцінювання розвитку освітньо-наукової та культурної метрополійних функцій, тому не входять до переліку індикаторів метрополійної соціально-демографічної функції (табл. 1).

Наведені показники дозволяють оцінити ринок праці соціальну інфраструктуру, а відтак – і якість життя населення. Соціально-демографічна динаміка розвитку міст-метрополій необхідна для розробки стратегічних планів та побудови прогнозів на середньострокову перспективу.

Алгоритм оцінювання метрополійної соціально-демографічної функції міст-обласних центрів складається з таких етапів:

- вибір індикаторів соціально-демографічного розвитку міста-обласного центру (соціально-демографічної функції);
- стандартизація значень обраних індикаторів соціально-демографічної функції;
- визначення інтегрального індексу розвиненості метрополійної функції.

Матриця спостережень X сформована із ключових показників, наведених у табл. 1, для міст-обласних центрів: Івано-Франківська, Луцька, Львова, Рівного, Тернополя, Ужгорода, Чернівців за період 2005-2013 рр.

Стандартизацію метрополійної соціально-демографічної функції здійснено за допомогою методу багатомірного аналізу «Паттерн», що застосовується у випадку однонаправленості впливу всіх параметрів і відрізняється від отримання багатомірної середньої тим, що за основу для стандартизації значень індикаторів беруться не середні, а найкращі значення (еталон):

$$T_{ij} = \sum \frac{x_j}{x_i \max}, \quad (1)$$

- де x_{ij} – фактичне значення показників-індикаторів соціально-демографічної функції;
- $x_i \max$ – найкраще значення(максимальне) показників-індикаторів серед всіх міст-обласних центрів;
- T_{ij} – стандартизоване значення j -того показника для i -того міста;

Таблиця 1

Показники для оцінки стану метрополійної соціально-демографічної функції

Назва показника	Одиниці виміру
Кількість наявного населення	тис. осіб
Щільність населення	осіб на 1 км ²
Кількість найманих працівників	тис. осіб
Коефіцієнт міграційного приросту (скорочення населення)	од. на 1000 осіб
Коефіцієнт народжуваності	на 1000 наявного населення
Рівень зареєстрованого безробіття	%
Середньомісячна номінальна заробітна плата	на одного штатного працівника, грн.
Кількість лікарів усіх спеціальностей	од. на 10 000 населення
Кількість середнього медичного персоналу	од. на 10 000 населення
Введення в експлуатацію житла	од. на 10 000 населення, м ² загальної площі
Забезпеченість населення житлом	на одного мешканця, м ² загальної площі
Середній розмір призначеної місячної пенсії	грн.

$i=1, 2, \dots, n$ – кількість показників;

$j=1, 2, \dots, n$ – кількість міст.

Зазначимо, що у випадку, коли еталоном є мінімальне значення показника, то застосовується формула 2:

$$T_{ij} = \sum \frac{x_j \min}{x_j}, \quad (2)$$

де x_{ij} – фактичне значення показників-індикаторів соціально-демографічної функції;

$x_{i \min}$ – найкраще значення(мінімальне) показників-індикаторів серед всіх міст-обласних центрів;

$i=1, 2, \dots, n$ – кількість показників;

$j=1, 2, \dots, n$ – кількість міст.

Розраховуючи середню величину стандартизованих показників отримаємо однозначно виражені багатомірні оцінки стану реалізації метрополійної соціально-демографічної функції міст-обласних центрів Західного регіону України (формула 3).

$$Y_{ij} = 1 - T_{ij}, \quad (3)$$

Чим менше значення Y_{ij} , тим меншим є відхилення від еталону, тобто кращим є положення одного міста відносно інших за оцінюваним показником.

Наступним методичним кроком був розрахунок інтегрального показника реалізації соціально-демографічної функції регіональних метрополій за певний період часу та визначення динаміки її поступу (формула 4).

$$X_i = \sum_{j=1}^n T_j, \quad (4)$$

Результатом запропонованих розрахунків є критеріальний вимір за кожною сферою у діапазоні від 0 до 1.

Отримані обчислення інтегральних індексів розвитку метрополійної соціально-демографічної функції для міст-обласних центрів Західного регіону України за 2005 та 2013 рр., наведено на рис. 1.

З діаграм на рис. 1 видно, що лідером серед інших міст-обласних центрів Західного регіону України є місто Львів, який протягом аналізованого періоду мав найвищі значення інтегрального показника реалізації соціально-демографічної функції. Перспективи наздогнати лідера за інтегральним показником з'явилися у 2013 р. у міста Івано-Франківськ, який на незначно посунув лідера – Львів. Аналіз показав, що протягом 2013 р. Івано-Франківськ був лідером за трьома показниками (кількість лікарів усіх спеціальностей у розрахунку на 10 000 населення; введення в експлуатацію житла в розрахунку на 10 000 населення, м² загальної площі; забезпеченість населення житлом у розрахунку на одного мешканця, м² загальної площі) із одинадцяти. Зазначимо, що місто Івано-Франківськ протягом останніх років займає провідні позиції в рейтингах «55 кращих

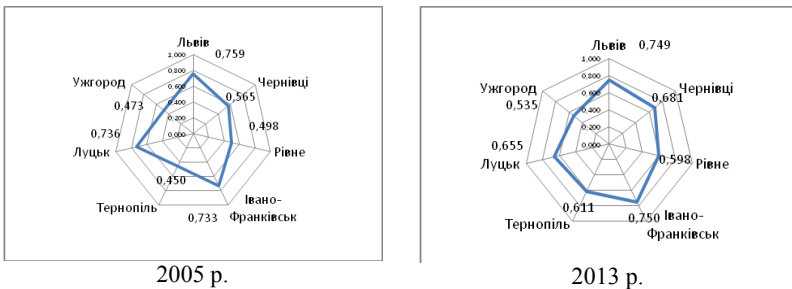


Рис. 1. Інтегральні індекси соціально-демографічної функції регіональних метрополій Західного регіону України

міст для життя» журналу «Фокус», де у 2010 р. місто вдруге поспіль посіло третє місце в рейтингу. В 2011 р. м. Івано-Франківськ став переможцем у Всеукраїнському конкурсі «Населений пункт найкращого благоустрою і підтримки громадського порядку». Протягом 2012-2013 рр. місто дещо понизило позиції, поступившись Вінниці та Києву опинилося у 2013 р. на третьому місці [10].

Медицина та житлова сфери є важливими для забезпечення життєдіяльності населення міста, оскільки приваблюють нових мігрантів та мешканців, які хочуть отримати кваліфіковану медичну допомогу.

У Європі на одного мешканця припадає понад 50 м² загальної площі, то в Україні – в середньому – приблизно 19-20 м² [2, с. 215].

Можливість отримати житло є суттєвим критерієм при виборі місця праці та проживання, враховуючи, що вартість квадратних метрів в Івано-Франківську дещо нижча, ніж, наприклад, у Львові (табл. 2).

Зазначимо, що більшість містян має заміські поселення, так звані, дачі, або ж друге помешкання в селі, неподалік від обласного центру. Статистичних даних з кількості таких дачних наділів та літніх помешкань містян немає, однак дане явище – активне переміщення до другого місця проживання можна спостерігати в весняний та літній сезони. Дач використовуються як для рекреації, так і для ведення підсобного господарства мешканців великих міст [11].

У перспективі такі дачні поселення набувають рис котеджного поселення: із сформованою інфраструктурою та власним середовищем. Така заміська нерухомість присутня навколо столичних міст (Київ – Конча-Заспа,

Таблиця 2

Статистика цін на нерухомість в Західному регіоні України

Регіони	Ціна заміського будинку, грн. за м ² , (станом на 08.2014 р.)	Ціна на житло в новобудовах, грн. за м ² , (станом на 08.2014 р.)
Волинська	6864	6840
Закарпатська	8765	8682
Івано-Франківська	8436	5760
Львівська	8628	8892
Тернопільська	6288	6324
Рівненська	8100	6000
Чернівецька	6744	6570
Київ	19428	9792
Україна	12660	11376

Побудовано за даними [8].



Рис. 2. Динаміка реалізації метрополійної соціально-демографічної функції в містах-обласних центрах Західного регіону України

Бровари, Вишневе, Львів – Брюховичі, Солонка, Соکیلники, Білогорща, С. Ременів, С. Зимна Вода, С. Скнилів тощо).

Динаміка інтегрального показника реалізації соціально-демографічної функції в містах-обласних центрах Західного регіону України засвідчує, що суттєво на всіх містах позначилась економічна криза, значення показників соціально-демографічної функції понизились. Прослідковується протягом аналізованого періоду впевнене нарощування соціально-демографічної ваги міста Львова, яке втратило у 2007 р. позиції лідера та відновило їх у 2013 р.

Висновки. Отже, проведене оцінювання розвиненості метрополійної соціально-демографічної функції засвідчило, що серед обласних центрів Західного регіону України лідирують Львів та Івано-Франківськ, у яких протягом останніх років зберігаються високі значення показників соціально-демографічного розвитку. Однак, слід відмітити міста Рівне та Чернівці, які протягом аналізованого періоду покращили свої результати на 0,1. Натомість, серед оцінюваних міст обласних центрів Ужгород понизив свою позицію на 0,1. Детальніший аналіз за складовими інтегрального індексу допоможе виявити слабкі місця у розвитку соціально-демографічної сфери певного міста. Зазначимо, що отримані інтегральні показники реалізації метрополійної соціально-демографічної функції міста-обласного центру відіграють важливу роль при виборі напрямів реалізації соціальної політики, державної підтримки розвитку регіональної метрополії. Наближення результатів до одиниці означає про формування в містах певних соціальних стандартів та якості життя населення.

Сприятиме подальшій реалізації соціально-демографічної функції метрополії, а відтак і її успішному соціально-економічному розвитку активізація формальної та легальної зайнятості населення у четвертинному та п'ятеринному секторах економіки, підтримка молодіжної зайнятості, формування солідарності між поколіннями (адже постаріння населення відбувається швидкими темпами), сприяння підвищенню рівня народжуваності, впровадження реформ у сферах медичного обслуговування, соціального захисту населення та житлово-комунального господарства, введення заходів з протидії міграції висококваліфікованого капіталу з міста тощо. Така необхідність зумовлена зростаючою конкуренцією за високоінтелектуальну людину, яка здатна генерувати інновації у різних сферах, що є потужним імпульсом розвитку сучасних метрополій нового типу: смарт-метрополій, з високими стандартами якості життя, обґрунтуванню яких будуть присвячені подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. Белкина Т. Д. Мониторинг состояния и проблем развития городов России в годы реформ / Т. Д. Белкина, М. М. Минченко, Н. Н. Ноздрин, Л. В. Протокалистова, Е. М. Щербакова // // Проблемы прогнозирования. – 2011. – № 2. – С.83-102.
2. Блащук Л. В. Проблеми урбанізації та міського розселення / Л. В. Блащук // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 23. – С. 210-220.
3. Бойко-Бойчук О. В. Світові тенденції розвитку міст: міжнародний досвід [Електронний ресурс] / О. В. Бойко-Бочук. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2007-2/txts/07bovmmd.htm>
4. Денисенко О. О. Процеси метрополізації та перспективи їх розвитку в Україні : автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / О. О. Денисенко . – К., 2010. – 24 с.
5. Дружинин А. Г. Метрополитация как доминантная тенденция территориальной организации общества в постсоветский период: универсальные проявления и южно-российская специфика [Электронный ресурс] / А. Г. Дружинин. – Режим доступа : http://www.geo-vestnik.psu.ru/files/vest/174_metropolizaciq_kak_dominantnaq_tendenciq.pdf
6. Дружинин А. Г. Пространственное развитие города-миллионера: тенденции постсоветского периода / А. Г. Дружинин. – Ростов-на-Дону: Из-во ЮФУ, 2008. – 192 с.
7. Дружинин А. Г. Устойчивое развитие территориальных социально-экономических систем: теория и практика моделирования : монография / А. Г. Дружинин, Г. А. Угольницкий. – Москва : Вузовская книга, 2013. – 264 с.

8. Загородная и зарубежная недвижимость [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.zagorodna.com/uk/>
9. Сіройч З. С. Демографічні та соціально-економічні проблеми розвитку міських агломерацій: автореф. дис ... д-ра екон. наук / З. С. Сіройч. – К., 2009. – 33 с.
10. Фокус определил 50 лучших городов для жизни в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://focus.ua/ratings/276793>
11. Чеховских И. Российская дача – субурбанизация или рурализация? [Электронный ресурс] / И. Чеховских // Центр независимых социологических исследований – 2001. – №9.. Режим доступа : <http://www.indepsocres.spb.ru/>
12. Щеглюк С. Д. Міждисциплінарні дослідження метрополій: систематизація понятійно-термінологічного апарату [Електронний ресурс] / С. Д. Щеглюк // Проблеми сталого розвитку національних економік : зб. наук. пр. з актуальних проблем економічних наук / Перспектива : Наукова організація. – Дніпропетровськ : Вид. дім «Гельветика», 2013. – С. 418-422. – Режим доступу : <http://perspektyva.dp.ua/files/articles/04.03.2013.pdf>
13. Щеглюк С. Д. Оцінювання рівня розвитку соціально-демографічної метрополійної функції (на прикладі обласних центрів Західної України) / С. Д. Щеглюк // Урбаністичні студії: сучасний стан та перспективи розвитку : Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 25 квітня 2014 р.) / відп. за випуск В. В. Кривошеїн. – Д. : Грані, 2014. – С. 156-159.

Shcheghlyuk S. D. Evaluation of the implementation of metropolitan socio-demographic features in the regional centres of Western region of Ukraine.

The economic content of metropolitan socio-demographic features is revealed, the choice of indicators to assess its implementation is reasonably. Based on the multidimensional and integrated evaluation index level of this function in urban regional centers of Western Ukraine are analyzed. The measures to improve the individual components of the socio-demographic features through the implementation of socio-demographic are proposed.

Key words: metropolis, metropolitan function, the integral indexes, social standards.

Щеглюк С. Д. Оценка реализации метрополитарной социально-демографической функции в областных центрах Западного региона Украины.

Раскрыто экономическое содержание метрополитарной социально-демографической функции, обоснован выбор показателей для оценки ее реализации, проанализированы на основе метода многомерной оценки и интегральных индексов уровень развития данной функции в городах областных центрах Западного региона Украины. Предложены меры по улучшению отдельных составляющих социально-демографической функции на основе внедрения социально-демографических стандартов.

Ключевые слова: метрополия, метрополитарная функция, интегральные индексы, социальные стандарты.